

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

00102 Eduskunta

Asiantuntijakuuleminen 11.10.2013:

Hallituksen esitys eduskunnalle työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annetun lain 6 ja 12 §:n muuttamisesta (HE 131/2013 vp).

VATES-säätiön näkemyksiä lain 6 ja 12 § muuttamisesta vammaisten, pitkäaikaissairaitten ja osatyökykyisten näkökulmasta.

Hallituksen esitys työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annetun lain 6 ja 12 §:n muuttamisesta sisältää monia kannatettavia asioita, jotka luovat parempia työllistymismahdollisuuksia vammaisille, pitkäaikaissairaille ja osatyökykyisille. Muutosehdotukset tuovat lisää keinovalikoimaa ja joustoja osatyökykyisten työllistymiseen, ja madaltavat siten osaltaan kynnystä palkkatyön vastaanottamiseen.

Huomattava on myös, että lain jatkamisella muutosehdotuksineen ei ole yhteiskunnan kustannuksia lisääviä vaikutuksia. Pikemminkin ne voivat vähentää vammaisten, pitkäaikaissairaitten ja osatyökykyisten tarvetta mm. toimeentulotuelle, lisätä heidän mahdollisuuksiaan palkkatyöhön ja parantaa heidän tulevaa vanhuuseläkettään.

Nostamme lain 6 ja 12 § muutosehdotuksista huomioitavaksi erityisesti seuraavat seikat.

- 1. Lain 6 §:ää ehdotetaan muutettavan siten, että työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämiskakson välissä edellytettyä aikaa lyhennettäisiin kolmesta kuukaudesta yhteen kuukauteen.*

Ehdotus on kannatettava, sillä se kannustaa työkyvyttömyyseläkkeellä olevia henkilöitä eläkkeen lepäämäänjättämiseen myös lyhytaikaisemman työn ollessa kyseessä. Tämä luo yhden uuden kannatettavan jouston mahdollisuuden palata työelämään ja lisää keinovalikkoa, jota työkyvyttömyyseläkkeellä olevat henkilöt voivat hyödyntää palkkatyön vastaanottamisessa.

Painotamme kuitenkin, että mahdollisesti palkkatyön päättyessä ja tämän jälkeen lepäämäänjättämiskakson ja eläkkeen takaisinoton väliin ei tulisi syntyä kohtuutonta aikaa yksilön kannalta, jolloin hän ei saa itselleen oikeutettua toimeentuloa eli eläkettä oman muuttuneen tilanteensa uudelleen käsittelyn vuoksi.

VATES-säätiö

PL 40 (Oltermannintie 8) 00621 HELSINKI

Puhelin (09) 752 7551 (vaihe) Faksi (09) 7527 5521 www.vates.fi

- 2. Hallituksen esitys työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annetut lait 6 ja 12 § sisältävät oikeuden ylimpään vammaistukeen, jos henkilö on saanut ennen eläkkeen lepäämäänjättämistä eläkettä saavan hoitotukea ja jättää kaikki hänelle myönnettyt työkyvyttömyyseläkkeet samanaikaisesti lepäämään.*

VATES-säätiö näkee ylimmän vammaistuen maksamisen jatkamisen oikeutettuna, sillä hyvin monissa tapauksissa tämä eläkkeen lepäämään jättämismahdollisuus koskee henkilöitä, joilla on hyvin vähän kertynyttä työeläkettä ja heidän tilanteensa on haasteellinen sekä työllistymisen että toimeentulon kannalta. Ylin vammaistuki kannustaa ja tukee eläkkeen lepäämään jättämismahdollisuutta.

Lisäksi ehdotamme, että ylimmän 16 vuotta täyttäneen vammaistuen suuruinen kannustin laajennetaan myönnettäväksi aina kaikille täyttä kansaneläkettä tai takueläkettä saaville, jotka jättävät eläkkeensä lepäämään. Eläkettä saavan hoitotuki voisi jatkua edelleen kriteerinä työeläkkeissä. Tämän muutoksen myötä kannustin kohdistuisi myös kaikkein heikoimmin työllistyviin vammaisiin, osatyökykyisiin tai pitkäaikaissairaisiin.

Täyttä kansaneläkettä saavia työkäisiä on tilastojen mukaan noin 63 000, joista vain noin puolet saa eläkkeensaajan hoitotukea. Etenkin kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien keskuudessa on paljon henkilöitä, jotka eivät saa eläkettä saavan hoitotukea.

Käytännössä siis kaikkein heikoimmassa asemassa olevien työllistymisedellytykset huononivat vuoden 2010 alussa voimaantulleen lain mukana. Ehdotuksen mukaan kytköstä eläkkeensaajan hoitotuen ja eläkkeen lepäämään jättämisen kannustimena myönnettävän ylimmän 16 vuotta täyttäneen vammaistuen välillä ei olla tässä esityksessä purkamassa. Muutosta parempaan ei oletaten tapahtumassa mielenterveyskuntoutujien eikä kehitysvammaisten kohdalla.

3. *Lain muutosehdotuksessa tulisi huomioida työkyvyttömyyseläkkeen kannustinloukun purku, joka osaltaan tukee työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työhön palaamista.*

Suomessa on tällä hetkellä 260 000 henkilöä työkyvyttömyyseläkkeellä. Heistä 5–10 prosenttia käy töissä. Lisäksi reilu viidesosa, 60 000 henkilöä, haluaisi osallistua hyvinvoinnin kasvattamiseen antamalla oman panoksensa työelämään.

Jos 40 000 henkilöä työllistyisi esimerkiksi 1 500 euron kuukausipalkalla, ostovoima kasvaisi kokonaisuutena 185 miljoonaa euroa. Julkisen talouden verotuotot nousisivat 270 miljoonaa. Kulutuksesta saadut välilliset verot tuottaisivat 80 miljoonaa enemmän. Säästöt asumistuissa olisivat 160 miljoonaa ja työkyvyttömyyseläkkeissä lähes 290 miljoonaa. Yhteenlaskettuna julkinen talous kohenisi potentiaalisesti 800 miljoonaa euroa vuositasolla pelkästään suorina vaikutuksina.

Työllistymisen kuitenkin estää kannustinloukku: työtä ei kannata ottaa vastaan eikä työpanosta lisätä, jos kuukausipalkka on 734–1 700 euroa. Tällöin henkilölle jää vähemmän rahaa käteen kuin eläkkeellä ja asumistuella ollessaan sekä mahdollisesti juuri 733,80 euroa ansaitessaan.

Vähimmäistyökyvyttömyyseläkettä saavilla eläke leikkaantuu kerralla pois palkan ylittäessä 733,80 euroa kuukaudessa. Kertaleikkaantumisesta aiheutuvat kannustinloukut täytyy poistaa – kuten hallituksen rakenneuudistuspaketissakin todetaan. Tasa-arvoinen ja kannustava malli olisi eläkkeiden sovittelu samaan tapaan kuin nykyään sovitellaan työttömyysetuutta: esimerkiksi jokainen ansaittu euro leikkaisi eläkettä 40 senttiä suojaosuuden jälkeen.

Tällöin vähimmäistyökyvyttömyyseläkettä saavilla olisi taloudellinen kannustin hakea ja ottaa vastaan työtä. Tällaisen henkilön työllistyessä 1 500 euron kuukausipalkkaiseen työhön käteen jäävä tulo paranisi 4 500 eurolla vuodessa.

Suomessa on noin 220 000 työtöntä. Samaan aikaan yrityksissä kärsitään työvoimapulasta. Usein pulaa on työntekijöistä osa-aikaisiin ja yksinkertaisemman suorittavan tason tehtäviin. Monet näistä sopisivat osatyökykyisille henkilöille. Osatyökykyiset henkilöt ovat kykeneviä työskentelemään osa- ja kokoaikaisesti. Tehtäväkirjo vaihtelee yksinkertaisista suorittavista töistä aina vaativiin korkeakoulutason tehtäviin.

4. Lain voimassaoloajan tuomat hyödyt ja hyvät käytännöt tulee ottaa huomioon vuoden 2017 työeläkelakien muutosten yhteydessä.

Näillä näkemyksillä ja huomioilla kannatamme hallituksen esitystä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämiseksi annetun lain 6 ja 12 §:n muuttamisesta tulevan voimaan ajanjaksolle 1.1.2014–31.12.2016.

Helsingissä 11.10.2013

Anne Korhonen
kehittämiskoordinaattori
VATES-säätiö

Harri Hietala
tutkija
VATES-säätiö

VATES-säätiö

PL 40 (Oltermannintie 8) 00621 HELSINKI

Puhelin (09) 752 7551 (vaihe) Faksi (09) 7527 5521 www.vates.fi